

Figura Faggató

Fényképeken felnőni nem ugyanolyan, mint a kézműves munkával készült régebbi képeken nevelkedni. Egyre több körülöttünk a kép, amely figyelmünket követeli.

„A fénykép (1839 óta készítene!) – azáltal, hogy új vizuális ábécére tanít – átformálja és kiszélesíti fogalmainkat arról, mit érdemes megnézni, mit van jogunk megfigyelni. A fénykép a látás nyelvtani és – ami még fontosabb – erkölcsi szabályrendszere. A fotózás által... úgy érezzük, az egész világot fejünkben tarthatjuk – akár egy albumot. ... Talán a fénykép a legtitokzatosabb mindazon tárgyak közül, melyekből összeáll, és szövevényyvé sűrűsödik az a környezet, amelyet modernnek látunk. Minden fénykép valóban egy-egy rabul ejtett élmény.

... A fénykép nem vallomás a világról, sokkal inkább a világ darabja, a valóságnak olyan kicsiny mása, amelyet bárki készíthet.

... A fénykép bizonyíték. Egy fotó megfellebbezhetetlen bizonyítéka annak, hogy egy bizonyos dolog megtörtént. A fénykép szerepe mindig csak akkor kezdődik, ha az esemény már nevet kapott.” (Susan Sontag: A fényképezésről)

Sontag azt is hangsúlyozza, hogy fényképezni annyi, mint jelentőséget adni

valaminek. Diane Arbus fotóművész 1972-ben arra a kérdésre miért csinál fényképeket, azt felelte: „Azért, hogy valami egyszerűt is megmutassak. Azt, hogy létezik egy másik világ.”

Ugye, Ti is létezőnek gondoljátok azt a fotón belüli másik világot? A fotó által egy kép-világba kerülök, amelyben már megtörtént az a valami, s ott már örökké ugyanúgy fog történni...

Érdekes maga a szó értelmezése is: **fotó-gráfia** = írás fényvel. Szintén Diane Arbus mondja, hogy a fotó „a látás végtelenül vonzó összerakójátéka”.

A fotográfia „látása” egyszerre „átnézés” (pontosabban átlépés valahová) és ránézés. Az „átnézés” azt jelenti Arbus szerint, hogy a fotót térként rekonstruálom, a „ránézés” elkülöníti a jelentés rétegeit és kibontja a fotót meghatározó tartalmat.

S tudjátok, miért tartom ezeket a gondolatokat annyira fontosnak, hogy Veletek is megosszam? Mert tényleg egyre nagyobb hangsúlyt kapnak életünkben a képek, és ezeket látva, majd értelmezve mindenki megtanulhatja a képek tartalmait meglátni és megfogalmazni.

Ezúttal ismét két képet szeretnék Veletek nézegetni: az *Egy rókáról és egy farkasról* című, 2007-ben bemutatott bábelőadásunkról készült fotók közül válogattam. Heltai Gáspár egyik legismertebb fabuláját Veres András rendezte bábszínpadra, a bábokat és díszleteket Grosschmidt Erik tervezte.

Beszélő állatok, ravasz vagy éppen ostoba teremtmények, szépek és rútak, hazugok és igazak Heltai szereplői. Közös bennük, hogy mi, emberek vagyunk a mintaképek erényeinkkel és gyarlóságainkkal.

A rókat és a farkast nem kell senkinek sem bemutatni, otthon vannak ők a mesékben az egész világon. Tudjuk jól, hogy a farkas erős és vad, a róka pedig ravasz és alamuszi. De mi történik akkor, ha egyszer úgy összevesznek, hogy meg sem állnak a bíróságig? Vajon kinek van igaza? Melyikük tudja meggyőzni a bírót a másik hamisságáról?

Ez a mese erről szól.

De nézzük a képeket!
Mit mondanak nekünk?

Bábos: Oláh Tímea

A kép egyértelműen és azonnal felismerhető szereplői:

1.) Egy ember, egy színész, akinek a fején kalap, nyakában kötött sál, kezén nagyon világos (fehér), hosszú szárú kesztyű van, haja copfba kötve a tarkóján.

2.) Egy rókabáb, teste szőrös, termete apró, orra és füle hegyes.

S milyen fontos dolgokat lát még a szemünk a képen?

A kép bal oldalát függőlegesen egy világos függöny keretezi. A kép felső részén szintén függöny látható, hullámos revüfüggönyre hasonlító. Jobb oldalon növényi lombok zárják le a képmezőt. A báb és a színész mögött a háttérben felhős ég adja tudtunkra, hogy a szabadban vannak szereplőink. A kép jobb oldalán még egy szőrösforma valami fekszik, ebből következtethetünk arra, hogy itt több állat is van.

Ezek után próbáljuk meg megfogalmazni, kit jeleníthet meg a színész?

Figyeljük meg a szerepről árulkodó öltözetet, a jelmezt! Sajnos nem színes a kép, a színek segíthetnének, de így is megfejthető, hogy ő kicsoda.

Milyen mozdulatai, gesztusai vannak? A keze kecsesen tartja a bábót, a mozdulat finom, elegáns. Fejtartása hetyke, háta egyenes. Nem hajlong, nem megtört tartású, hanem büszke és törékeny. Tekintetét a kis rókára emeli, arca mosolyog, szája enyhén nyitva, lehet, hogy éppen szól a bábhoz. Azt is észre lehet venni, hogy arca erősen ki van festve, főleg a szája széle és a szeme kapott erős kontúrt. Fején a fejfedő egyértelműen kalap, melynek aszimmetrikus formája

hetykeséget, enyhe előrebillenése pedig mozgékonyt sugall. Olyan, mint egy kürtő, mint egy angol cylinder. A cilindert az angolok a frakk mellé viselték kiegészítőként, tehát mindenféleképpen nagyon hangsúlyos viselet volt. Karcsúsága és filigránsága nekünk, nézőknek jelzés. S miről? Viselője jelleméről. A fejfedőket minden korban kettős funkcióval hordták: védtek a fejet és díszítettek. Gondolatok csak a királyi koronákra, azok rangot, hatalmat fejeztek ki. A mexikói sombrero például a *sombra* 'árnyék' szóval függ össze, a meleg elől véd. A beduinok a tarkójukra tett kendővel védekeznek a tűző nap ellen. Az amerikai indiánok tollakkal ékesítették a fejüket, mintha a gyors mozgást akarták volna kifejezni.

No, de térjünk vissza a mi kalapunkhoz! Még egy árulkodó tulajdonsága ötlük azonnal a szemünkbe, ahogy ránézünk: kis mérete. A játékos copfja és a kalap mérete tökéletes képi összhangot teremt, összeillenek, összetartoznak. A kötött sál pedig hangsúlyozza a nyugalmaságot, a fürgeséget, a mozgékonyt, ami a színész testének mozdulataiból, a kéz- és fejtartásból, és ezeknek a jelmezével való összhangjából árad. Olyan róka, mint az báb, amit kecsesen tart a kezében.

S milyen a kicsi róka? Kedves, törékeny. Elfordul a kalapos nagy rókától. Ami még fontos a képen, hogy a báb pálcával és zsinórral mozog, tehát marionett báb. Nem a nagy róka mozgatja, hanem valaki (aki nem látszik) felülről.

A nagy róka tenyerében tartja a kicsit, felemeli a szemmagasságába, kecsesen

tartja, ránéz, de ez a piciny termetű, bájos és kedves állatka elfordul tőle. Talán még duzzog is.

Kettőjük viszonyáról biztosan egyet gondolunk: nem ellenségek, nem durvák egymással, a formák hasonlóságából fakadóan megállapíthatjuk, hogy valami rokon bennük, összetartoznak.

Lássuk a másik képet!

Bábos és báb, de vajon mitől olyan egyértelmű, hogy ők is összetartoznak? Hát persze! Mind a kettő farkas.

A férfi színész fején szőrös, meleg „usanka” a fejfedő. Így hívták régen azokat a szőrsapkákat, amelyek Oroszországról származnak. A jelmeztervező erre a vastag, a színész igazi fülét takaró fejfedőre hegyes pótfület tervezett. Ettől lett

Bábos: Hajdú Péter

azonnal állatias a formája és jelentése is egyben ennek az öltözéknek. A felső kabát gallérja is szőrös, ráadásul cikk-cakkban szabott gallérről van szó, ez pedig szintén attribútumként, szimbólumként van jelen. Ez a lény is egy farkas, akárcsak a báb. Pontosan a sapkája és a gallérja teszi azzá. Gondolatok csak az igazi farkasra, neki is megvastagodik és hosszabbra nő a szőr a nyaka alatt.

A báb kesztyűs báb, valaki bentről, a paraván mögül egy ablakból mozgatja. Az ő gallérja és a nyaka körüli szőr ugyanabból a textilből készült, mint az „élő” farkasé. Ez is bizonyítja, hogy mindketten egy állatfajból valók. De még fülük állása, hegyessége is ezt erősíti bennünk. Mély beszélgetésben lehetnek egymással, mivel a színész arca erős mimikával jelzi haragját: összevonja szemöldökét, száját csücsöríti, nyakán az erek megfeszülnek, tehát haragos.

A báb mancsainak iránya a nagy farkas felé is jelzi, hogy figyelnek egymásra.

Ha most a két kép állat-párjait összevetjük egymással, könnyen beláthatjuk, hogy a rókák kecsesek, hetykék, elegánsak, már-már kényeskedők. A farkasok arcvonásaik és mozdulataik alapján durvábbak, erősebbek.

Ezek után felmerülhet még egy kérdés bennünk: ha ez a két figura és báb egy mesében szerepel, vajon egymással hogyan viselkednek? Szerintetek? Milyen lehet a róka és milyen a farkas az alapján, hogy látunk két-két állatot?

Ha ezeket megpróbáljátok összegyűjteni, már jól „dolgoztunk”, jól végeztük a képolvasást, mivel épp ez a lényeg. Olyasvalamit is kereshetek én, a kép nézője, ami valójában nincs is ott a képen, de a kép sugallja azt...

Nagyon köszönöm, hogy most is velem tartottatok! Legközelebb a fülemüle címet próbáljuk megfejteni *A fülemüle* című előadásunk fotói alapján.

Láposi Terka

